

Aktuální vývoj zavádění klimatických opatření na úrovni práva EU (2024)

Připravil:

Vojtěch Vomáčka

Obsah

Obsah	2
1 Krátce k závěrům ESLP ve věci <i>Verein Klimaseniorinnen Schweiz</i>	3
2 Jak EU zavádí klimatické závazky po roce 2020.....	4
3 Zakotvení cíle uhlíkové neutrality (<i>European Climate Law</i>)	8
4 Nařízení o sdílení úsilí a emise v dopravě	11
5 Systém obchodování s emisními povolenkami (EU ETS)	12
6 Podpora obnovitelných zdrojů	14
7 Infrastruktura pro obnovitelné zdroje	18
8 Energetická účinnost	19
9 Energetická náročnost budov	20
10 LULUCF a EUDR	21
11 Opatření v dalších předpisech unijního práva	23

1 Krátce k závěrům ESLP ve věci *Verein Klimaseniorinnen Schweiz*

ESLP dovodil, že státy jsou podle článku 8 povinny zavést vhodný systém ochrany před změnami klimatu, který se skládá ze závazného vnitrostátního regulačního rámce a odpovídajícího následného provádění. Opatření musí směřovat k podstatnému a progresivnímu snižování emisí skleníkových plynů s cílem dosažení klimatické neutrality v příštích třiceti letech

548 ...measures for the substantial and progressive reduction of their respective GHG emission levels, with a view to reaching net neutrality within, in principle, the next three decades. In this context, in order for the measures to be effective, it is incumbent on the public authorities to act in good time, in an appropriate and consistent manner...

Klimatické cíle musí tvořit "nedílnou součást" tohoto rámce, přičemž se předpokládá okamžitá akce, aby břemeno neleželo na příštích generacích:

549. Moreover, in order for this to be genuinely feasible, and to avoid a disproportionate burden on future generations, immediate action needs to be taken and adequate intermediate reduction goals must be set for the period leading to net neutrality. Such measures should, in the first place, be incorporated into a binding regulatory framework at the national level, followed by adequate implementation. The relevant targets and timelines must form an integral part of the domestic regulatory framework, as a basis for general and sectoral mitigation measures. Accordingly, and reiterating the position taken above, namely that the margin of appreciation to be afforded to States is reduced as regards the setting of the requisite aims and objectives, whereas in respect of the choice of means to pursue those aims and objectives it remains wide, the Court finds it appropriate to outline the States' positive obligations (see paragraph 440 above) in this domain as follows.

550. When assessing whether a State has remained within its margin of appreciation (see paragraph 543 above), the Court will examine whether the competent domestic authorities, be it at the legislative, executive or judicial level, have had due regard to the need to:

(a) adopt general measures specifying a target timeline for achieving carbon neutrality and the overall remaining carbon budget for the same time frame, or another equivalent method of quantification of future GHG emissions, in line with the overarching goal for national and/or global climate-change mitigation commitments;

(b) set out intermediate GHG emissions reduction targets and pathways (by sector or other relevant methodologies) that are deemed capable, in principle, of meeting the overall national GHG reduction goals within the relevant time frames undertaken in national policies;

(c) provide evidence showing whether they have duly complied, or are in the process of complying, with the relevant GHG reduction targets (see sub-paragraphs (a)-(b) above);

(d) keep the relevant GHG reduction targets updated with due diligence, and based on the best available evidence; and

(e) act in good time and in an appropriate and consistent manner when devising and implementing the relevant legislation and measures.

551. The Court's assessment of whether the above requirements have been met will, in principle, be of an overall nature, meaning that a shortcoming in one particular respect alone will not necessarily entail that the State would be considered to have overstepped its relevant margin of appreciation (see paragraph 543 above).

ESLP se zaměřil i na unijní právo (v části C rozsudku), ale spíše jen k rekapitulaci rozsáhlé právní úpravy a judikatury k Aarhuské úmluvě.

2 Jak EU zavádí klimatické závazky po roce 2020

K přijetí nové unijní legislativy v oblasti ochrany klimatu dochází v návaznosti na Zelenou dohodu a konkrétněji pak na přijetí evropského klimatického zákona (*European Climate Law*), jak se označuje nařízení z roku 2021, kterým se stanoví rámec pro dosažení klimatické neutrality (2021/1119) – viz níže.

To je běžný postup již od 90. let: členské státy se shodnou na směřování nebo cíli – a Komise upravuje jednotlivé nástroje. Vývoj přijímání opatření v ochraně klimatu je dobře patrný z následujícího přehledu:

FIGURE 1 Overview of key policy measures to achieve targets. Source: EU official websites; Oberthür & von Homeyer, 2023.

Z přehledu je také patrné, že klíčové nástroje ochrany klimatu mají kořeny již docela daleko v minulosti – obchodování s emisními povolenkami, podpora obnovitelných zdrojů, energetická účinnost. K těmto „pilířům“ se přidávají zvláštní nástroje typu LULUCF, CBAM nebo sdílení úsilí (viz níže), které ale fakticky jen rozšiřují nebo doplňují stávající nástroje. Pro svoji zvláštní povahu nicméně zasluhují samostatnou úpravu. Podobně je tomu i např. u požadavků na infrastrukturu pro obnovitelné zdroje v dopravě (nařízení AFIR, viz níže).

V návaznosti na obecný závazek formulovaný v evropském klimatickém zákoně představila Komise balíček návrhů nových předpisů a aktualizace stávajících předpisů **Fit for 55**, aby dílčí cíle byly v souladu s celkovým cílem dosažení klimatické neutrality.

Nová úprava byla přijímána překotným způsobem především v roce 2023 a na začátku roku 2024. Závazky, které z nových předpisů vyplývají, se často vztahují k rokům 2025, 2027 nebo 2030.

Ne všechny plánované změny byly provedeny. Některá opatření jsou v „procesu“, u jiných došlo k „zaparkování“.

Opatření v dalších oblastech, která jsou v „procesu“:

Snižování emisí metanu v odvětví energetiky

V rámci balíčku Fit for 55 se objevil i návrh nových pravidel EU pro snižování emisí metanu v odvětví energetiky. Cílem návrhu je sledovat a snižovat emise metanu v odvětví energetiky. Tento předpis je prvním svého druhu a představuje klíčovou součást klimatických opatření, protože metan je po oxidu uhličitým druhým nejvýznamnějším skleníkovým plynem.

Návrh vychází ze strategické vize Strategie EU pro metan z roku 2020. Na klimatické konferenci OSN COP26 v roce 2021 vyhlásila EU ve spolupráci s USA Globální metanový závazek, v rámci něhož se více než 100 zemí zavázalo, že do roku 2030 sníží své emise metanu o 30 % oproti úrovním z roku 2020.

V prosinci 2022 dosáhla Rada dohody ohledně návrhu. [Rada a Parlament se na nařízení předběžně dohodly v listopadu 2023](#), ale nařízení zatím nebylo přijato.

Opatření pro trh s vodíkem a dekarbonizovaným plynem

V rámci balíčku opatření pro trh s vodíkem a dekarbonizovaným plynem jsou navrhována revidovaná a nová pravidla, jejichž cílem je snížit uhlíkovou stopu trhu s plynem. Cílem je přejít od zemního plynu na obnovitelné a nízkouhlíkové druhy plynu a podpořit přechod k jejich využívání v EU do roku 2030 a v dalším období.

Balíček obsahuje návrh nařízení a návrh směrnice. Oba návrhy stanoví společná pravidla pro vnitřní trh s plyny z obnovitelných zdrojů, zemní plyn a vodík. Směřují k vytvoření regulačního rámce pro specializovanou infrastrukturu a trhy s vodíkem a pro integrované plánování sítí. Stanoví také pravidla pro ochranu spotřebitele a posilují bezpečnost dodávek.

Předběžná dohoda ohledně nové směrnice je z listopadu 2023.

Zdanění energie

Návrh na revizi směrnice Rady o zdanění energetických produktů a elektřiny má za cíl sladit zdanění energetických produktů a elektřiny s politikami EU v oblasti energetiky, životního prostředí a klimatu; ochránit a zlepšit vnitřní trh EU, a to tak, že se aktualizuje rozsah energetických produktů a struktura sazeb a zároveň se racionalizuje využívání osvobození od daní a snížení daní ze strany členských států. Návrh v současné době projednává Rada. V prosinci 2022 vedli ministři financí EU politickou rozpravu o revizi směrnice o zdanění energie.

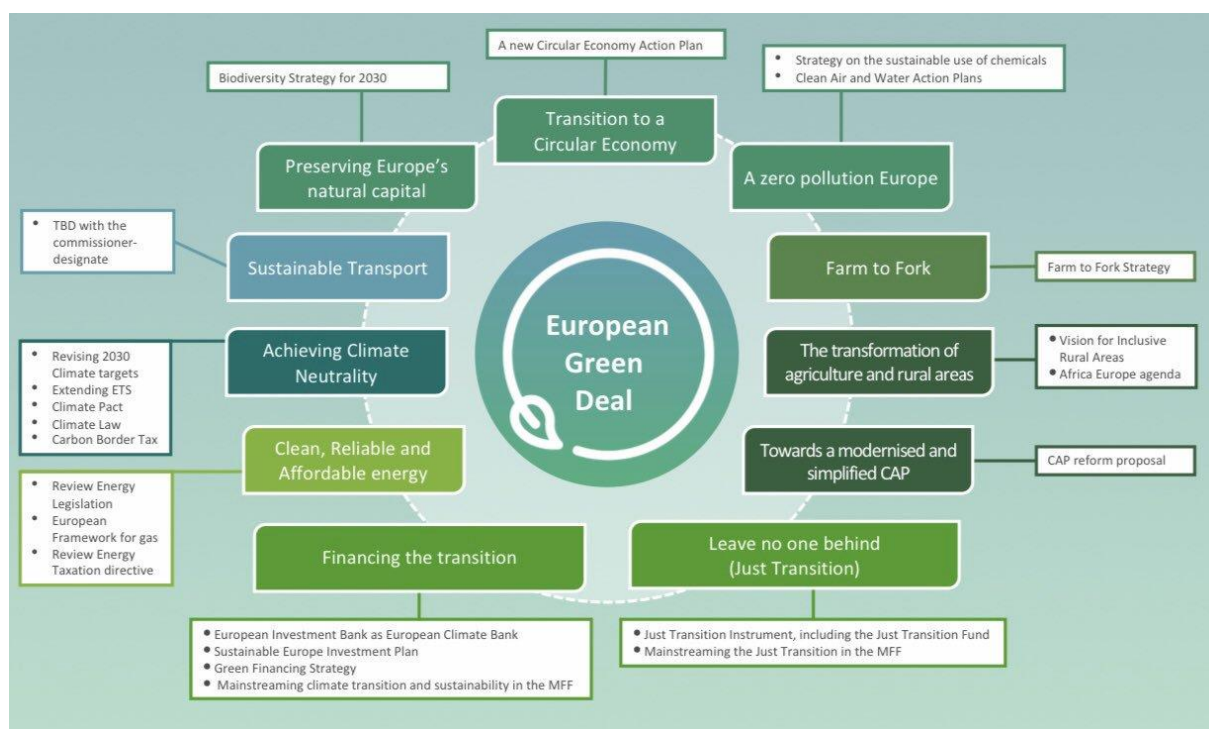
Nepodařilo se zatím prosadit některé požadavky v oblasti zemědělství (došlo k jejich významnému okleštění po protestech zemědělců v několika členských státech), které spočívají např. v omezení pesticidů. Na druhou stranu, v některých státech zemědělci demonstrovali i z důvodu, že opatření v zemědělství nejsou přísnější, konkrétně že zemědělské produkty nebudou spadat do systému CBAM, který by vyrovnal rozdíly mezi uniijní produkcí a dovozem ze třetích států.

Podobně zatím neprošla nová úprava v oblasti ochrany biodiverzity: Tzv. [Nature Restoration Law](#) sice uspěl těsně v Parlamentu, ale Rada ho následně nezařadila na program jednání – a nechává schvalování po volbách do Parlamentu a ustanovení nových uniijních orgánů. Mezi českými odborníky nadále panuje přesvědčení, že došlo k přijetí této úpravy, ale není tomu tak. Její podstata

spočívá v dosažení dobrého stavu a obnově přírodních ekosystémů, suchozemských i mořských, a to v rozsahu, který přesahuje síť Natura 2000. Navíc se jedná o přímo účinné nařízení.

Obě zmíněné oblasti, ve kterých se nedaří zavádět plánované požadavky, jsou ale spíše doplňkové z pohledu plnění závazků z Pařížské dohody. Zavádí totiž mitigační a adaptační opatření nepřímo; jejich cílem je zvýšit odolnost území, potravinovou soběstačnost a udržitelnost rozvoje.

Přijímaná opatření, která směřují k dosažení klimatické neutrality, nicméně nespádají výhradně do stejného nazvaného úzce vymezeného cíle podle Zelené dohody, jak je znázorněný na obrázku níže, ale objevují se i v jiných oblastech (v podstatě ve všech znázorněných).

Je tomu tak z důvodu integrace ochrany životního prostředí a udržitelného rozvoje v jiných unijních politikách, od zemědělství až po dopravu.

Příklad:

Strategie FARM TO FORK si klade za cíl pomoci EU dosáhnout klimatické neutrality do roku 2050 tím, že současný potravinový systém EU přejde na udržitelný model.

Kromě zabezpečení a bezpečnosti potravin jsou hlavními cíli strategie:

- zajistit dostatek cenově dostupných a výživných potravin v rámci planetárních limitů,
- podporovat udržitelnou produkci potravin,
- podporovat udržitelnější spotřebu potravin a zdravou výživu.

EVROPSKÁ PRŮMYŠLOVÁ STRATEGIE by měla podpořit průmysl v jeho roli urychlovače a hybatele změn, inovací a růstu. Aktualizace průmyslové strategie, kterou Komise zveřejnila v květnu 2021, je zaměřena na posílení odolnosti a podporu konkurenceschopnosti Evropy. Usiluje o to, aby evropský

AKČNÍ PLÁN OBĚHOVÉHO HOSPODÁŘSTVÍ se snaží o oddělení hospodářského růstu od využívání zdrojů a přechod na oběhové systémy ve výrobě a spotřebě do roku 2050. Akční plán předpokládá realizaci více než 30 akčních bodů týkajících se navrhování udržitelných výrobků, oběhového hospodářství ve výrobních procesech a posílení postavení spotřebitelů a veřejných kupujících. Zaměřuje se na odvětví, jako jsou elektronika a informační a komunikační technologie, baterie, obaly, plasty, textil, stavebnictví a budovy a potraviny.

energií, “k čemž má dopomoci „*inteligentní kombinování investic a reforem.*“⁴

REPowerEU [online]. *eur-lex.europa.eu*.
content/CS/TXT/?uri=CELEX%3A52022DC0230

3 Zakotvení cíle uhlíkové neutrality (*European Climate Law*)

Nařízení, kterým se stanoví rámec pro dosažení klimatické neutrality (2021/1119), je základem přijímání další klimatické legislativy, resp. její revize. V letech 2021-2024 přijímané předpisy zpravidla odkazují na potřebu splnění společného dohodnutého cíle, kterým je právě dosažení klimatické neutrality, a upravují konkrétní nástroje, kterými má být tohoto cíle dosaženo.

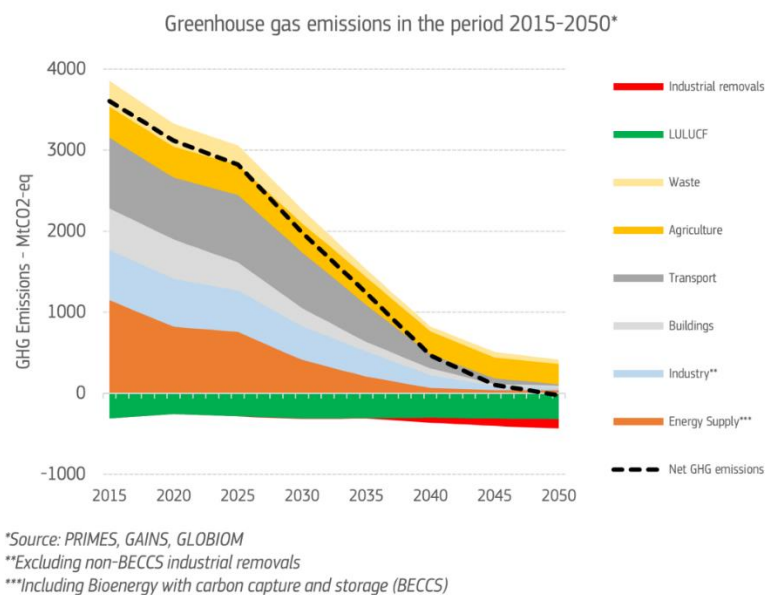
Požadavek klimatické neutrality je zpřísněním dřívějších cílů snižování skleníkových plynů (viz obrázek níže), takže i pro jeho naplnění je klíčová právě úplná redukce (nebo kompenzace) skleníkových plynů.

TABLE 1 Overview of historical EU GHG emissions reduction targets.

Target year	Goal (compared with 1990 levels)	Status
2000	Stabilization of CO ₂ emissions	Achieved
2008–2012	8% reduction of GHG emissions	Achieved
2020	20% reduction of GHG emissions	Achieved
2030	40% reduction of GHG emissions	Achievement expected with new measures
2030	55% reduction of GHG emissions (updated target, including carbon removal possibilities)	Additional measures required
2040	Target yet to be proposed	Measures yet to be proposed
2050	Climate neutrality	Additional measures required

Source: EEA, 2022; Oberthür & Dupont, 2021.

To, co v přehledu na obrázku chybí, je klimatický cíl pro rok 2040. Ten navrhla Komise teprve v únoru 2024 [sdělením](#). Nejedná se však o cíl závazný. Je jím snížení čistých emisí skleníkových plynů o 90 % ve srovnání s rokem 1990. I když se nejedná o závazný cíl, Komise jím potvrzuje přísné požadavky a naznačuje cestu jejich zpřísnění po roce 2030, tedy že by „sešup“ emisí měl být razantní. Podstatné je, že doporučený cíl Komise přijala i s vědomím dopadu různých politických a ekonomických událostí po roce 2021 a že cíl vychází z podrobného posouzení dopadů provedeního Komisí a z doporučení Evropského vědeckého poradního sboru pro změnu klimatu. Tisková zpráva je [ZDE](#).

Nariadení, ktorým sa stanoví rámec pro dosažení klimatické neutrality:

- stanoví rámec pro dosažení klimatické neutrality v EU do roku 2050 (tzn. bilance emisí skleníkových plynů v celé EU a jejich pohlcování regulované právem Unie),
- obsahuje, kromě závazného cíle klimatické neutrality v EU do roku 2050, cíl dosáhnout poté v EU negativních emisí,
- stanoví závazný cíl EU čistého domácího snížení emisí skleníkových plynů o alespoň 55 % (ve srovnání s úrovní z roku 1990) do roku 2030 a stanovit cíl v oblasti klimatu na rok 2040 do šesti měsíců od prvního globálního hodnocení podle Pařížské dohody,
- zavádí pravidla k zajištění trvalého pokroku při plnění globálního adaptačního cíle stanoveného v Pařížské dohodě.

Nariadení vymezuje tato průběžná opatření EU, jejichž cílem je napomoci EU při plnění jejího cíle klimatické neutrality do roku 2050:

- Snížení čistých emisí skleníkových plynů v EU o alespoň 55 % (ve srovnání s úrovní z roku 1990) do roku 2030.
- Omezení příspěvku čistého pohlcení na maximálně 225 milionů tun ekvivalentu CO₂, aby se zajistilo, že do roku 2030 bude vynaloženo dostatečné úsilí o zmírnění změny klimatu. Za účelem zvýšení propadu uhlíku v EU v souladu s cílem klimatické neutrality na rok 2050 nařízení rovněž stanoví, aby EU do roku 2030 usilovala o vyšší objem čistého propadu uhlíku.
- Možnost, aby Komise do šesti měsíců od prvního globálního hodnocení podle Pařížské dohody navrhla cíl v oblasti klimatu na rok 2040. K návrhu má být přiložena zpráva obsahující předpokládaný orientační rozpočet emisí skleníkových plynů v EU na období 2030–2050.

- Požadavek, aby Komise do šesti měsíců od každého globálního hodnocení podle Pařížské dohody podávala Evropskému parlamentu a Radě zprávu o pokroku, kterého EU a členské státy dosahují při plnění cílů nařízení.

Provedení:

V červenci 2021 Komise předložila sadu legislativních návrhů, které aktualizují stávající právní předpisy EU a obsahují nové iniciativy při provádění tohoto nového cíle. Většina z nich již byla přijata (viz níže).

4 Nařízení o sdílení úsilí a emise v dopravě

Konkrétní individuální závazky členských států ke **snížování skleníkových plynů** jsou definovány v nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2018/842 ze dne 30. května 2018 o závazném každoročním snižování emisí skleníkových plynů členskými státy v období 2021–2030 přispívajícím k opatřením v oblasti klimatu za účelem splnění závazků podle Pařížské dohody a o změně nařízení (EU) č. 525/2013 (označován jako **Effort-Sharing Regulation**).²

V nařízení o sdílení úsilí jsou pro členské státy stanoveny závazné roční cíle týkající se emisí skleníkových plynů v odvětvích, na něž se nevztahuje systém EU pro obchodování s emisemi ani nařízení o využívání půdy, změnách ve využívání půdy a lesnictví (LULUCF).

Nařízení stanoví pro každý členský stát cíl pro snížení emisí skleníkových plynů do roku 2030 v těchto odvětvích: vnitrostátní doprava (kromě letecké), budovy, zemědělství, malý průmysl a odpady. Celkově emise, na které se vztahuje nařízení o sdílení úsilí, představují téměř 60 % celkových domácích emisí EU.

Nová pravidla přijatá v březnu 2023, která jsou součástí balíčku „Fit for 55“, zvyšují v dotčených odvětvích cíl snížení emisí skleníkových plynů na úrovni EU do roku 2030 z 29 % na 40 % ve srovnání s rokem 2005. Rovněž odpovídajícím způsobem aktualizují vnitrostátní cíle.

Dle přílohy I předmětného nařízení bylo snížení skleníkových plynů **pro ČR** kalkulováno jako **snížení o 14 %** oproti roku 2005 do roku 2030.

V roce 2023 bylo nařízení revidováno, takže nově cíl snížení skleníkových plynů pro ČR kalkuluje jako **snížení o 26 % do roku 2030** oproti roku 2005.

Samostatným nařízením jsou upravené **celounijní cíle postupného snižování emisí pro osobní automobily a dodávky pro rok 2030** a další období, včetně cíle 100% snížení emisí u nových osobních automobilů a dodávek od roku 2035. [Rada nařízení přijala v březnu 2023.](#)

Nová pravidla stanoví tyto cíle:

- 55% snížení emisí CO₂ u nových osobních automobilů a 50% snížení u nových dodávek od roku 2030 do roku 2034 ve srovnání s úrovněmi z roku 2021,
- 100% snížení emisí CO₂ jak u nových osobních automobilů, tak u dodávek od roku 2035,
- postupné snížení stropu emisních kreditů, které mohou výrobci obdržet za ekologické inovace, které prokazatelně snižují emise CO₂ na silnici, a to na nejvýše 4 g/km ročně od roku 2030 do konce roku 2034 (snížení ze 7 g/km ročně),
- uplatňování společné metodiky EU pro posuzování celého životního cyklu emisí CO₂ z osobních automobilů a dodávek uváděných na trh EU a dále pro paliva a energii spotřebovávané těmito vozidly, kterou má vypracovat Komise.

S těmito požadavky souvisí i úprava zeleného veřejného zadávání, která zavádí povinnost členských států obstarávat „čistá“ vozidla.

² https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/qanda_21_3543

5 Systém obchodování s emisními povolenkami (EU ETS)

Systém EU pro obchodování s emisemi (ETS) stanoví cenu za znečištění uhlíkem a každoročně snižuje emisní stropy pro určitá hospodářská odvětví.

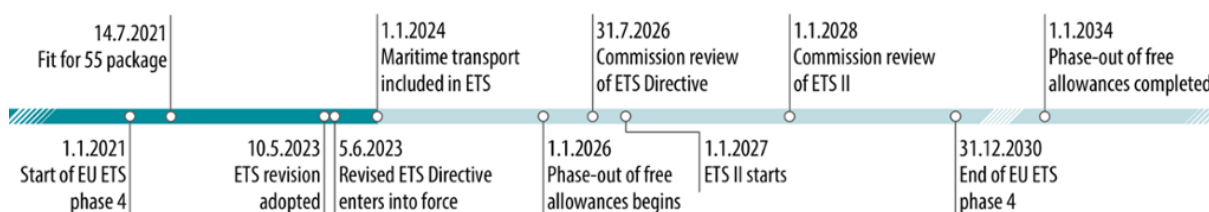
Revize ETS v roce 2023 zahrnuje ambicióznější cíl snížení emisí v odvětvích EU ETS o 62 % do roku 2030, postupné zrušení bezplatných přidělů v některých odvětvích spolu s postupným zavedením CBAM, revidované parametry rezervy tržní stability (MSR), rozšíření EU ETS o námořní dopravu, nový a samostatný ETS pro budovy, silniční dopravu a další odvětví (ETS 2) a posílený závazek využívat příjmy z ETS k řešení distribučních účinků a podpoře inovací.

Cíl 62% snížení emisí představuje výrazné zvýšení oproti předchozímu cíli 43 %. Za tímto účelem reforma zvyšuje lineární redukční faktor (LRF) z 2,2 % na 4,3 % v letech 2024-2027 a na 4,4 % v letech 2028-2030. Kromě toho reforma zahrnuje dvě jednorázová „přepočítání“ limitu, a to jeho snížení o 90 milionů povolenek v roce 2024 a o dalších 27 milionů v roce 2026.

Nový systém obchodování s emisemi s názvem **ETS 2** je oddělený od stávajícího systému EU ETS. Bude zahrnovat a řešit emise CO₂ ze spalování paliv v budovách, silniční dopravě a v dalších odvětvích (především v malém průmyslu, na který se stávající systém EU ETS nevztahuje). Snížení emisí v těchto odvětvích dosud nebylo dostatečné k tomu, aby se EU pevně přiblížila svému cíli klimatické neutrality do roku 2050. Cena uhlíku stanovená systémem ETS 2 bude tržní pobídkou pro investice do renovací budov a nízkoemisní mobility.

Povinnost sledovat a vykazovat své emise budou mít spíše dodavatelé paliv než koncoví spotřebitelé, jako jsou domácnosti nebo uživatelé automobilů. Horní hranice ETS 2 bude stanovena tak, aby se emise do roku 2030 snížily o 42 % ve srovnání s úrovní v roce 2005.

Všechny emisní povolenky v systému ETS 2 budou draženy a část výnosů bude použita na podporu zranitelných domácností a mikropodniků prostřednictvím zvláštního sociálního klimatického fondu. Členské státy budou povinny využít zbývající příjmy ze systému ETS 2 na opatření v oblasti klimatu a sociální opatření a budou podávat zprávy o tom, jak jsou tyto prostředky vynakládány.

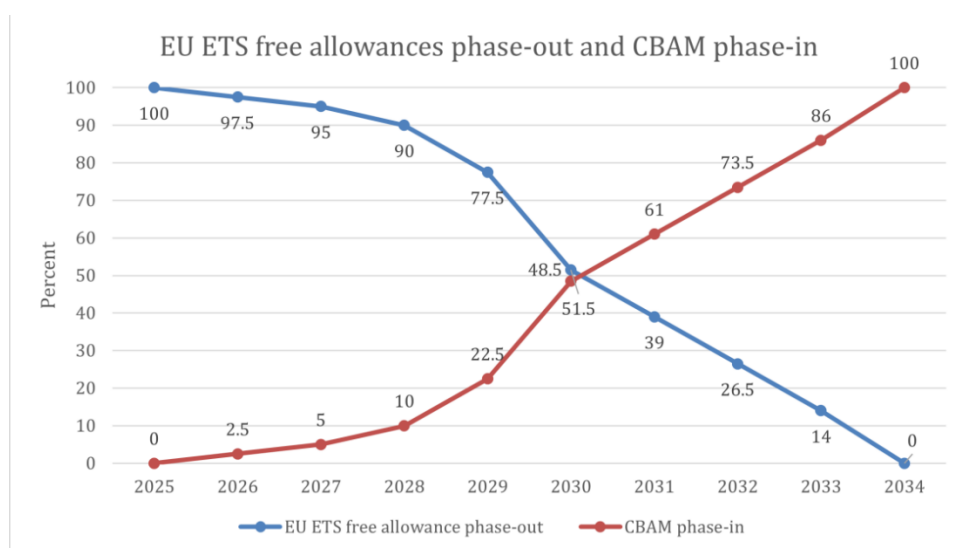
Sociální klimatický fond (Sociální fond pro klimatická opatření) má za cíl řešit sociální a distribuční dopady nového systému obchodování s emisemi pro odvětví budov a silniční dopravy. Cílem fondu je na základě sociálních plánů pro klimatická opatření, které mají vypracovat členské státy, poskytovat podpůrná opatření a investice ve prospěch zranitelných: domácností, mikropodniků, uživatelů dopravy. Z fondu lze rovněž pokrývat dočasnou přímou podporu příjmů. Fond bude součástí rozpočtu EU a bude financován z vnějších účelově vázaných příjmů až do maximální výše 65 miliard eur. V červnu 2022 se ministři životního prostředí EU dohodli na vyjednávacím postoji Rady pro vytvoření Sociálního fondu pro klimatická opatření. V prosinci 2022

dosáhly Rada a Evropský parlament předběžné [politické dohody](#) ohledně návrhu týkajícího se tohoto fondu. Rada nová pravidla přijala v dubnu 2023.

CBAM je zkratkou pro Carbon Border Adjustment Mechanism. Jde o mechanismus stanovení ceny dováženého zboží na základě jeho souvisejících emisí. Pravidla CBAM [přijala Rada v dubnu 2023](#). Od roku 2026 budou dovozci v odvětvích, na něž se vztahuje CBAM (cement, hliník, hnojiva, elektřina, vodík, železo a ocel, spolu s některými prekurzory a navazujícími produkty), povinni odevzdávat nově vytvořené certifikáty CBAM odpovídající vloženým emisím jejich výrobků.

Plán postupného zavádění CBAM postupně ukončí bezplatné přidělování povolenek EU ETS v průběhu devítiletého období (od roku 2026 do roku 2034) pro odvětví, na něž se CBAM vztahuje. Postupné ukončování bezplatného přidělování povolenek začne pomalým tempem a ke konci období se zrychlí. Bude také přímo odpovídat postupnému zavádění CBAM, takže během přechodného období se CBAM bude vztahovat pouze na část emisí, na které se nevztahuje bezplatný příděl v rámci EU ETS.

CBAM bude platit od 1. října 2023 s přechodným obdobím do konce roku 2025, kdy budou muset dovozci plnit pouze ohlašovací povinnosti. Od roku 2026 bude CBAM postupně zaváděn, zatímco EU ETS bude současně postupně ukončen pro odvětví, na která se nyní CBAM vztahuje. Do roku 2034 se EU ETS přestane vztahovat na odvětví, na něž se vztahuje CBAM

V prosinci také 2022 [Rada přijala rozhodnutí](#) o oznamování kompenzačních požadavků podle programu CORSIA. CORSIA (program kompenzace a snižování emisí oxidu uhličitého v mezinárodním civilním letectví) je celosvětový systém pro kompenzaci emisí CO₂ z mezinárodní letecké dopravy, jehož se účastní členské státy EU. Další povinnosti vyplývající z programu CORSIA jsou v právu EU provedeny právě prostřednictvím revize systému obchodování s emisemi v letecké dopravě.

6 Podpora obnovitelných zdrojů

Vývoj podpory obnovitelných zdrojů zasluhuje o trochu delší rekapitulaci, aby bylo patrné, co přináší nejnovější úprava v podobě směrnice RED III.

V prosinci roku 2008 byl přijat Parlamentem a Radou klimaticko-energetický balíček, obsahující „soubor legislativních předpisů, jež mají vést k naplnění cílů EU v oblasti energetiky a ochrany klimatu do roku 2020.“ Jedním ze čtyř základních legislativní předpisů tohoto balíčku byla směrnice RED I.

Zásadní význam směrnice spočívá v tom, že stanovila závazný cíl spočívající v dosažení „nejméně 20 % podílu energie z obnovitelných zdrojů na hrubé konečné spotřebě energie Společenství v roce 2020.“³ V porovnání se směrnicí 2001/77/ES, která členským státům stanovovala povinnost určit pouze státní směrné cíle vztahující se k budoucí spotřebě elektřiny z obnovitelných zdrojů (OZ), se jednalo o významný posun.⁴ Kromě přechodu od cílů směrných k cílům závazným došlo k rozšíření stanoveného podílu nejen na spotřebu elektřiny z OZ, ale také na spotřebu energie z OZ pro vytápění, chlazení a spotřebu energie z OZ v dopravě.⁵

Vzhledem k rozdílným výchozím pozicím členských států a jejich odlišnému potenciálu výroby energie z OZ došlo k rozdělení společného unijního závazku.⁶ Minimální podíl OZ se dle možností daného státu pohyboval od 10 % do 49 %. V případě ČR činila cílová hodnota podílu z OZ na hrubé spotřebě energie v roce 2020 celkem 13 %.⁷ ČR tohoto cíle symbolicky dosáhla již v roce 2013.⁸ K naplnění stanovených cílů byl každý členský stát povinen přijmout národní akční plán pro energii z OZ.⁹ O plnění závazků byly členské státy povinny každé dva roky informovat Komisi, a to prostřednictvím tzv. zpráv o pokroku při podporování a využívání energie z OZ.¹⁰

Národní akční plán ČR pro energii z OZ z července roku 2010 o tehdejší právní úpravě konstatoval, že je v rozporu s principy RED I. Uvedl, že legislativa týkající se schvalovacích procesů v oblasti územního a stavebního řízení je jedna z nejkomplikovanějších v EU, a stanovil proto kroky vedoucí ke jejímu zjednodušení.¹¹ Nakolik byly cíle vytyčené tímto plánem z roku 2010 nebo v jeho aktualizacích v letech 2012 a 2015 naplněny, je sporné. Komplikovanost a zdoluhavost povolovacích procesů je předmětem diskuze i dlouho po vydání prvního NAP (jak zmiňuje například analýza „Rozvoj obnovitelné energie v Česku do roku 2030“¹² z března 2023).

V listopadu 2016 představila Evropská komise balíček legislativních opatření s názvem Čistá energie pro všechny Evropany¹³, pro který se později vžilo označení „Zimní balíček.“ V souladu s plněním ambiciózních závazků z Pařížské klimatické dohody si EU v rámci tohoto balíčku kladla za cíl urychlení přechodu na čistou energii. Zimní balíček obsahoval celkem osm legislativních

³ Čl. 3 odst. 1 směrnice 2009/28/ES

⁴ Srov. Čl. 3 směrnice 2001/77/ES

⁵ Čl. 5 odst. 1 směrnice 2009/28/ES

⁶ Srov. bod (15) směrnice 2009/28/ES

⁷ Příloha č. 1 směrnice 2009/28/ES

⁸ Podíl obnovitelných zdrojů energie na hrubé konečné spotřebě energie 2010–2021, metodika Eurostat – SHARES [online]. mpo.cz. [cit. 27. 10. 2023]. <https://www.mpo.cz/assets/cz/energetika/statistika/obnovitelne-zdroje-energie/2023/1/Podil-OZE-na-hrube-konecne-spotrebe-energie-2010-2021.pdf>

⁹ Čl. 4 směrnice 2009/28/ES

¹⁰ Čl. 22 směrnice 2009/28/ES

¹¹ Národní akční plán České republiky pro energii z obnovitelných zdrojů [online]. mpo.cz. [28. 10. 2023]. <https://www.mpo.cz/assets/dokumenty/42577/47632/568798/přiloha001.pdf>

¹² Krčál, J., Otýpková, L., Kolouchová, K. Rozvoj obnovitelné energie v Česku do roku 2030 [online]. faktaoklimatu.cz. [cit. 28. 10. 2023]. <https://faktaoklimatu.cz/assets-local/publications/2023-rozvoj-obnovitelne-energie-v-cesku-do-2030.pdf>

¹³ Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European economic and social committee, The Committee of the regions and the European investment bank Clean Energy For All Europeans [online]. eur-lex.europa.eu. 30. 11. 2016. [cit. 30. 10. 2023]. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=COM:2016:0860:FJN#footnote34>

změn, včetně směrnice RED II (2018/2001). Ta zvýšila závazný celkový cíl Unie pro rok 2030 v oblasti podílu energie z OZ na hrubé konečné spotřebě energie Unie na 32 %.¹⁴ Na rozdíl od RED I nestanovila RED II procentuální národní cíle určující podíl energie z OZ. Členským státům naproti tomu uložila povinnost stanovit svůj příspěvek ke společnému splnění závazného unijního cíle v integrovaných vnitrostátních plánech v oblasti energetiky a klimatu.¹⁵

Postup ke zpracování integrovaného vnitrostátního plánu v oblasti energetiky a klimatu byl upraven nařízením Evropského parlamentu a Rady (EU) 2018/1999 ze dne 11. 12. 2018 o správě energetické unie a opatření v oblasti klimatu. Příloha II k tomuto nařízení stanovila orientační vzorec pro výpočet vnitrostátního příspěvku pro každý členský stát zohledňující kromě závazných vnitrostátních cílů v roce 2020 také relevantní okolnosti ovlivňující možnosti rozvoje OZE. ČR ve svém Vnitrostátním plánu ČR v oblasti energetiky a klimatu pro období 2021 až 2030 navrhla příspěvek na úrovni 22 %.¹⁶ Povinnost členských států dosáhnout v roce 2020 podílů stanovených RED I zůstala nedotčena.¹⁷

Členské státy měly také zřídit nebo určit tzv. kontaktní místo¹⁸ ke zvýšení efektivity a transparentnosti povolovacích procesů¹⁹ a směrnice stanovila i maximální délku povolovacího řízení pro nové výroby elektřiny z OZ. Nic z toho ČR nesplnila.

Fit for 55 představil návrh revize RED II. Smyslem návrhu bylo navýšení celkového závazného cíle OZ v unijním energetickém mixu z původních 32 % na 40 %.²⁰ Z důvodu doznívajících dopadů pandemie Covid-19 a počátku ruské invaze na Ukrajinu však předložené legislativní návrhy včetně aktualizované RED II doznaly během roku 2022 dalších změn.

V květnu roku 2022 uveřejnila Evropská komise v reakci na vojenskou agresi Ruska proti Ukrajině sdělení označované jako Plán REPowerEU.

V reakci na REPowerEU přijala Rada nařízení Rady 2022/2577, kterým se stanoví rámec pro urychlení zavádění energie z OZ. Toto dočasné nařízení mimořádné povahy vstoupilo v platnost dne 30. 12. 2022 a je použitelné po dobu následujících 18 měsíců, tedy do 30. 6. 2024.²¹ Cílem nařízení je umožnit členským státům okamžité uplatnění opatření směřujících ke zjednodušení povolovacích procesů pro projekty v oblasti energie z OZ, a to do doby přijetí komplexní právní úpravy (tj. RED III).²² Nejpodstatnějším dočasným opatřením je zavedení domněnky převažujícího veřejného zájmu. Dle tohoto nařízení se plánování, výstavba a provoz výroben energie z OZ, včetně jejich připojení k soustavě, související soustava samotná a skladovací zařízení považují za projekty v převažujícím veřejném zájmu.²³

Na konci roku 2023 bylo vydáno nařízení Rady (EU) 2024/223 ze dne 22. prosince 2023, kterým se mění nařízení (EU) 2022/2577, kterým se stanoví rámec pro urychlení zavádění energie z OZ.

¹⁴ Čl. 3 odst. 1 směrnice 2018/2001

¹⁵ Čl. 3 odst. 2 směrnice 2018/2001

¹⁶ Vnitrostátní plán České republiky v oblasti energetiky a klimatu [online]. *mpo.cz*, 14. 1. 2020. [cit. 30. 10. 2023]. https://www.mpo.cz/assets/cz/energetika/strategicke-a-koncepci-dokumenty/2020/1/Vnitrostani-plan-CR-v-oblasti-energetiky-a-klimatu_final.docx

¹⁷ Čl. 37 směrnice 2018/2001

¹⁸ Čl. 16 směrnice 2018/2001

¹⁹ Bod (50) směrnice 2018/2001

²⁰ Sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů „Fit for 55“: plnění klimatického cíle EU pro rok 2030 na cestě ke klimatické neutralitě [online]. *eur-lex.europa.eu*, 14. 7. 2021. [cit. 6. 11. 2023]. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=CE40LEX:52021DC0550>

²¹ Čl. 10 nařízení 2022/2577

²² Bod (4) nařízení 2022/2577

²³ Čl. 3 odst. 1 nařízení 2022/2577

Tímto nařízením se prodlužuje použitelnost vybraných ustanovení nařízení 2022/2577, a to z důvodu trvající nejistoty a nestability v oblasti unijní energetiky. Prodloužena byla ta ustanovení, která se zpětně ukázala jako nejefektivnější pro urychlené zavádění OZ a která se současně odlišuje od opatření regulovaných ve směrnici RED III, čímž bude vyloučena vzájemná duplicita obou unijních aktů.²⁴ Článek 3 nařízení 2022/2577, upravující převažující veřejný zájem na plánování, výstavbě a provozu výroben energie z OZ, byl v obdobném znění přijat i do RED III²⁵, proto k jeho prodloužení nedošlo.²⁶

V říjnu roku 2023 přijala rada v návaznosti na změny předložené v rámci Plánu REPowerEU směrnici RED III, která obsahuje závazek navýšení unijního cíle v oblasti OZ do roku 2030 na 42,5 %. Současně směrnice stanoví, že členské státy by měly nad rámec této obligatorní úrovně usilovat o doplňkové navýšení o dalších 2,5 % a dosáhnout tak celkového cíle 45 %.²⁷ Směrnice vstoupila v platnost dne 20. 11. 2023. Obecná implementační lhůta je stanovena do 21. 5. 2025, pro některá ustanovení jsou však stanoveny implementační lhůty zvláštní.²⁸

RED III mění i cíle v jednotlivých oblastech, zejm. v dopravě:

Main changes concerning the transport targets

Targets 2030	Targets in RED II (2018)	Targets in RED III (2023)
Renewable energy in transport	· At least 14 % share of renewable energy in final consumption of road and rail transport	· At least 29 % share of renewable energy in final consumption of all energy used in transport · Or a minimum of 14.5 % reduction in greenhouse gas (GHG) compared to emissions that would have been created by fossil fuel use instead
Fossil fuel comparator (Reference value to calculate baseline for GHG reduction target)	· 94 gCO ₂ eq/MJ for all energy used in transport	· 183 gCO ₂ eq/MJ for electricity used in transport · 94 gCO ₂ eq/MJ for all other energy used in transport
Electricity used in transport	· No sub-target · Multiplier of x4 for renewable electricity used in road vehicles and of x1.5 for renewable electricity in rail	· No sub-target · Multiplier of x4 for renewable electricity used in road vehicles and of x1.5 for renewable electricity in rail
Advanced biofuels (feedstocks listed in Annex IX, part A)	· 3.5 % share of advanced biofuels in final consumption of road and rail transport · X2 multiplier	· 5.5 % share of advanced biofuels and renewable fuels of non-biological origin (RFNBOs), in final consumption of all energy supplied to transport, with a 1 % RFNBO minimum share · Indicative goal of at least 1.2 % of energy used in maritime transport to come from RFNBOs in 2030
RFNBOs	· No sub-target · Additional multipliers in aviation and maritime transport: x1.2	· X2 multiplier for advanced biofuels and RFNBOs · Additional multipliers in aviation and maritime transport: x1.2 for advanced biofuels and x1.5 for RFNBOs
Biofuels and Biogas from used cooking oil (UCO) or animal fats (feedstocks listed in Annex IX, part B)	· Use of biofuels and biogas from UCO and animal fats is limited to 1.7 % in final consumption of energy in road and rail transport · X2 multiplier	· Use of biofuels and biogas from UCO and animal fats is limited to 1.7 % in final consumption for all energy used in transport · X2 multiplier
Conventional biofuels (food- and feed-based)	· Share of conventional biofuels consumed in 2020 in road and rail transport in Member States +1 %, but a maximum of 7 %	· Share of conventional biofuels consumed in 2020 in the transport sector in Member States +1 %, but a maximum of 7 %

Zdroj: https://www.now-gmbh.de/wp-content/uploads/2024/01/Factsheet_REDIII.pdf

Zásadním přínosem pro oblast rozvoje OZ je zavedení institutu tzv. akceleračních zón (někdy označované pojmem „go-to-zóny“). Jedná se konkrétní místa nebo oblasti na pevnině, moři nebo na vnitrozemských vodách, které členský stát vymezil jako zvláště vhodné pro instalaci výroben

²⁴ Bod (12) nařízení 2024/233

²⁵ Srov. čl. 16f směrnice 2023/2413

²⁶ Srov. bod (13) nařízení 2024/233

²⁷ Srov. bod (5) a čl. 3 odst. 1 směrnice 2023/2413

²⁸ Čl. 5 směrnice 2023/2413

energie z OZ.²⁹ Důsledkem vymezení akceleračních zón by mělo být zjednodušení a zrychlení povolovacích procesů pro výstavbu výroben energie z OZ v těchto oblastech.

Do 21. 5. 2025 musí členské státy na svém území provést koordinované mapování pro účely zavádění energie z OZ s cílem určit domácí potenciál a dostupné oblasti, které jsou nezbytné pro instalaci výroben energie z OZ.³⁰ Zohlednit by přitom měly zejména dostupnost energie z OZ a potenciál její výroby u různých druhů technologií (resp. různých druhů výroben energie z OZ), předpokládanou poptávku po energii a dostupnost energetické infrastruktury.³¹ Výstupy mapování budou podkladem pro vymezení konkrétních oblastí. Prioritou by mělo být vícenásobné využití vymezených oblastí.³² Jako příklad lze uvést agrovoltaiku, které se budu detailněji věnovat v kapitole třetí. Tento koncept zachovává na dané ploše zemědělskou činnost a současně tuto plochu využívá k výrobě elektřiny ze slunečního záření.

Do 21. 2. 2026 jsou členské státy povinny přijmout jeden nebo více plánů, které vymezí konkrétní akcelerační zóny. Ty mohou být určeny pro jeden nebo i více druhů OZ. Orgány příslušné k přijetí těchto plánů jsou v souladu s požadavky RED III povinny upřednostnit ty oblasti, v nichž se v důsledku zavedení určitého druhu(ů) OZE neočekává významný dopad na ŽP. Konkrétně je tím myšlena prioritizace umělých a zastavěných ploch (střechy, fasády budov, parkoviště, průmyslové areály apod.) a znehodnocené půdy, kterou nelze využívat k zemědělským účelům. Je nutné vyloučit lokality sítě Natura 2000, oblasti určené v rámci vnitrostátních systémů ochrany přírody a zachování biologické rozmanitosti či hlavní migrační trasy ptáků.³³ Současně je nutné stanovit přiměřená pravidla pro tyto oblasti, včetně účinných zmírňujících opatření, s cílem zabránit potenciálnímu nepříznivému dopadu na ŽP. Pokud to není možné, je nutné stanovenými pravidly negativní dopad výrazně omezit.³⁴

Akcelerační zóny podléhají před přijetím posouzení vlivů koncepce na ŽP (tzv. SEA) dle zákona č. 100/2001 Sb., o posuzování vlivů na životní prostředí, ve znění pozdějších předpisů. V případě potenciálního významného dopadu na lokality sítě Natura 2000 podléhají též tzv. naturovému hodnocení dle § 45i zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů.³⁵ Velikost akceleračních zón je sice ponechána v diskreci členských států, ale jejich celková rozloha musí být i s ohledem na plnění cílů stanovených RED III významná.³⁶

Povolovací proces projektu realizovaného v akcelerační zóně nesmí překročit 12 měsíců. Za předpokladu řádného odůvodnění mimořádnými okolnostmi je možné tuto lhůtu o 6 měsíců prodloužit.³⁷ Pro modernizaci stávajících výroben energie z OZ a pro nové výroby s elektrickou kapacitou nižší než 150kW, činí maximální délka povolovacího procesu 6 měsíců. I zde je možné tuto lhůtu při řádném odůvodnění mimořádnými okolnostmi o 3 měsíce prodloužit.³⁸

Na dodržování maximální lhůt pro povolovací procesy stanovené RED III by mělo dohlížet kontaktní místo,³⁹ které však v ČR nebylo dosud zřízeno.

²⁹ Čl. 2 bod 9a směrnice 2023/2413

³⁰ Čl. 15b odst. 1 směrnice 2023/2413

³¹ Čl. 15b odst. 2 směrnice 2023/2413

³² Čl. 15b odst. 3 směrnice 2023/2413

³³ Čl. 15c odst. 1 písm. a) směrnice 2023/2413

³⁴ Čl. 15c odst. 1 písm. b) směrnice 2023/2413

³⁵ Čl. 15c odst. 2 směrnice 2023/2413

³⁶ Čl. 15c odst. 3 směrnice 2023/2413

³⁷ Čl. 16a odst. 1 směrnice 2023/2413

³⁸ Čl. 16a odst. 2 směrnice 2023/2413

³⁹ Srov. bod (16) směrnice 2023/2413 a čl. 16 odst. 3 směrnice 2023/2413.

7 Infrastruktura pro obnovitelné zdroje

[Nařízení o infrastruktuře pro alternativní paliva](#) (AFIR, 2014/94/EU) přijaté v červenci 2023 v rámci iniciativy pro udržitelnou dopravu Fit for 55 zavádí požadavky na dobíjecí místa a místa pro doplňování alternativních paliv v EU pro automobily, letadla a lodě, které je využívají.

Dobíjecí stanice na hlavních silnicích (TEN-T) pro osobní automobily (lehká elektrická vozidla) musí být do konce roku 2025 k dispozici nejméně každých 60 km a pro těžká vozidla do konce roku 2030. Na ostatních silnicích musí počet dobíjecích stanic růst s počtem registrovaných automobilů; pro těžká vozidla musí být do roku 2027 na každém bezpečném parkovišti k dispozici alespoň dvě dobíjecí místa (a do roku 2030 čtyři). Stejně tak jsou podporovány vodíkové čerpací stanice a plnicí místa na zkapalněný metan.

Co se týče námořních přístavů, alespoň 90 % kontejnerových a osobních lodí musí mít v nejvytíženějších námořních přístavech přístup k pobřežnímu zásobování elektřinou a do roku 2030 musí být ve většině vnitrozemských vodních přístavů alespoň jedno zařízení poskytující pobřežní elektřinu. Všechna stání letadel u terminálu musí být do roku 2025 vybavena přívodem elektřiny a vzdálená stání do roku 2030, s výjimkou malých letišť.

Nařízení AFIR rovněž vytváří základ pro efektivní a uživatelsky přívětivé doplňování paliva ve všech členských státech EU tím, že prosazuje transparentní ceny, standardizované možnosti minimálních plateb a jednotné informace pro zákazníky.

8 Energetická účinnost

Snížení spotřeby energie považuje Komise za prostředek snížení emisí skleníkových plynů.

V prosinci 2018 byla směrnice o energetické účinnosti (2012/27/EU) pozměněna v rámci balíčku opatření nazvaného „Čistá energie pro všechny Evropany“, zejména aby bylo možné zahrnout do ní nový hlavní cíl Unie v oblasti energetické účinnosti do roku 2030 ve výši nejméně 32,5 % (ve srovnání s předpokládanou spotřebou energie v roce 2030) a rozšířit a zpřísnit povinné úspory energie po roce 2020. Ze směrnice také vyplývají pro členské státy konkrétní povinnosti, např. vytvořit systém povinného zvyšování energetické účinnosti, přijmout dlouhodobou strategii za účelem uvolnění investic do renovace vnitrostátního fondu obytných a komerčních budov, a to jak veřejných, tak soukromých.

[Nová, přepracovaná směrnice o energetické účinnosti ze září 2023 \(2023/1791\)](#) dává členským státům dva roky na to, aby většinu jednotlivých prvků směrnice provedly do svých vnitrostátních právních předpisů.

Nová směrnice zavádí řadu opatření, která mají pomoci urychlit energetickou účinnost, včetně přijetí zásady „energetická účinnost na prvním místě“ v energetických i neenergetických politikách.

Změny oproti předchozím směrnicím 2018/2002 a 2012/27/EU zahrnují:

- Stanovení právně závazného cíle EU snížit do roku 2030 konečnou spotřebu energie v EU o 11,7 % (oproti referenčnímu scénáři pro rok 2020). To zahrnuje požadavek, aby každý členský stát stanovil svůj orientační národní příspěvek na základě objektivních kritérií odrážejících vnitrostátní podmínky. Pokud vnitrostátní příspěvky nedosáhnou cíle EU, použije Komise mechanismus pro snížení ambicí.
- Zvýšení ročních úspor energie z 0,8 % (v současnosti) na 1,3 % (2024-2025), poté na 1,5 % (2026-2027) a od roku 2028 na 1,9 %. To je v průměru 1,49 % nových ročních úspor pro období 2024-2030.
- Zavázat členské státy, aby v rámci svých opatření na úsporu energie upřednostňovaly zranitelné zákazníky a sociální bydlení.
- Zavedení cíle snížení roční spotřeby energie o 1,9 % pro celý veřejný sektor.
- Rozšíření povinnosti každoroční 3% renovace budov na všechny úrovně veřejné správy.
- Zavedení odlišného přístupu založeného na spotřebě energie pro podniky, které musí mít systém hospodaření s energií nebo provádět energetické audity.
- Zavedení nové povinnosti sledovat energetickou náročnost datových center, přičemž údaje by se shromažďovaly a zveřejňovaly v databázi na úrovni EU.
- Podpora místních plánů vytápění a chlazení ve větších obcích.
- Postupné zvyšování efektivní spotřeby energie při dodávkách tepla nebo chladu, a to i v oblasti dálkového vytápění.

9 Energetická náročnost budov

Pro zvýšení energetické úspornosti budov přijala EU legislativní rámec, který zahrnuje [revidovanou směrnici o energetické náročnosti budov](#) (2024/1275) a revidovanou směrnici o energetické účinnosti (2023/1791 – viz výše).

Hlavní cíle nových pravidel:

- všechny nové budovy by měly být do roku 2030 budovami s nulovými emisemi,
- stávající budovy by měly být do roku 2050 transformovány na budovy s nulovými emisemi.

Tyto směrnice společně podporují politiky, které pomohou dosáhnout do roku 2050 vysoce energeticky účinného a dekarbonizovaného fondu budov.

Mezi další opatření revidované směrnice patří např.

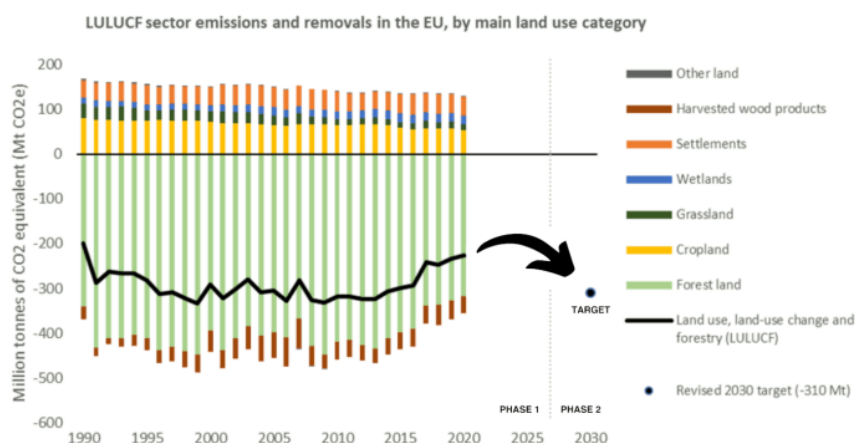
- postupné zavádění minimálních standardů energetické náročnosti pro nebytové budovy na základě vnitrostátních prahových hodnot, které mají vést k renovaci budov s nejnižší energetickou náročností,
- závazný cíl snížit do roku 2030 průměrnou energetickou náročnost vnitrostátního fondu obytných budov o 16 % ve srovnání s rokem 2020 a o 20-22 % do roku 2035 na základě vnitrostátních trajektorií,
- zpřísněný standard pro nové budovy, které mají mít nulové emise, a výpočet uhlíku během celého životního cyklu nových budov,
- posílené dlouhodobé strategie renovace, které budou přejmenovány na národní plány renovace budov,
- vyšší spolehlivost, kvalita a digitalizace průkazů energetické náročnosti s třídami energetické náročnosti, které budou založeny na společných kritériích,
- zavedení pasů renovace budov, které budou vlastníkům budov sloužit jako vodítko při jejich postupných a hloubkových energetických renovacích,
- větší využívání solárních technologií na všech nových budovách a některých stávajících nebytových budovách, kde je to technicky a ekonomicky proveditelné, a zajištění toho, aby nové budovy byly připraveny na solární energii (vhodné pro umístění solárních zařízení),
- postupné vyřazování kotlů na fosilní paliva, počínaje ukončením dotací na samostatné kotle na fosilní paliva od 1. ledna 2025,
- jednotná kontaktní místa pro energetickou renovaci budov pro majitele domů, malé a střední podniky a další zúčastněné strany,
- další zavádění dobíjecích míst pro elektromobily v budovách, odstranění překážek pro jejich instalaci, umožnění inteligentního dobíjení a zavedení opatření pro parkování kol v budovách,
- shromažďování a sdílení dat s cílem zlepšit znalosti o fondu budov a informovanost o spotřebě energie v budovách.

10 LULUCF a EUDR

[Nařízení o půdě, změnách ve využívání půdy a lesnictví \(LULUCF\)](#) stanoví, jak sektor využívání půdy přispívá k dosažení cílů EU v oblasti klimatu. Nařízení LULUCF bylo revidováno v roce 2023 pro období do roku 2030.

Aby pomohlo dosáhnout klimatické neutrality, má revidované nařízení o LULUCF poprvé samostatný cíl čistého pohlcení uhlíku z půdy ve výši 310 milionů tun ekvivalentu CO₂ do roku 2030.

Tento celoevropský cíl má být realizován prostřednictvím ambiciózních, spravedlivých a závazných vnitrostátních cílů čistého odstraňování uhlíku pro odvětví LULUCF.

Zdroj: European Environmental Agency (2022)

Stanovené vnitrostátní cíle jsou součtem průměrných údajů z inventarizace skleníkových plynů za roky 2016, 2017 a 2018 a vnitrostátního podílu čistého pohlcení skleníkových plynů (v kilotunách ekvivalentu CO₂), který se může v rámci budoucí revize podle nařízení změnit.

Revidované nařízení se skládá ze dvou fází:

- Fáze 1 od roku 2021 do roku 2025: zůstává blízka nařízení LULUCF (EU) 2018/841. Revize se nedotýká stávajícího pravidla „no debit“, podle kterého každý členský stát zajistí, aby započtené emise z využívání půdy byly kompenzovány alespoň ekvivalentním množstvím započtených pohlcení. Revize rovněž zahrnuje mechanismy řešící dopady přírodních narušení a přizpůsobení se jim.
- Fáze 2 od roku 2026 do roku 2030: Tato fáze rozšiřuje územní rozsah tak, aby zahrnoval veškerou obhospodařovanou půdu, a zavádí celoevropský cíl -310 Mt ekvivalentu CO₂ čistého pohlcení do roku 2030. To představuje zvýšení čistého pohlcení v EU o přibližně 15 % ve srovnání se současnou úrovní a zvrátí klesající trend čistého pohlcení pozorovaný v posledních letech. Tato fáze výrazně zjednodušuje pravidla pro dodržování předpisů, neboť přechází od účetních referenčních hodnot k vykazovaným emisím a pohlcování a staví na přesnějším a preciznějším monitorování údajů, například díky většímu využívání geografických údajů a dálkového průzkumu Země.

Revidované nařízení o LULUCF by také mělo zlepšit správu, aby se zajistila soudržnější tvorba a provádění politiky na vnitrostátní úrovni a na úrovni EU, a to prostřednictvím:

- zlepšení kvality monitorování, vykazování a ověřování (MRV) emisí a pohlcení díky novým technologiím, technikám a vybavení pro monitorování půdy, jako je digitální mapování a pozorování Země, a souborům dat vytvořeným v rámci společné zemědělské politiky EU (SZP). Lepší informace pomohou členským státům přijímat účinnější politiky a opatření a správcům půdy zavádět nové programy uhlíkového zemědělství (způsoby hospodaření, které zachycují uhlík v půdě) a postupy hospodaření s půdou.
- Zjednodušení současných účetních pravidel s cílem zvýšit transparentnost vykazování pohlcení a emisí v porovnání s cíli.
- Podpora silné synergie mezi opatřeními na zmírnění dopadů změny klimatu a opatřeními na ochranu životního prostředí v zemědělských a lesních oblastech, jakož i v přírodních a polopřírodních oblastech, která přispěje k řešení krize klimatu a biologické rozmanitosti.

EUDR je zkratka pro unijní [nařízení \(EU\) 2023/1115 o dodávání na trh Unie a vývozu z Unie některých komodit a produktů spojených s odlesňováním a znehodnocováním lesů](#). Nařízení by mělo snížit emise skleníkových plynů a ztrátu biologické rozmanitosti tím, že podpoří spotřebu výrobků „bez odlesňování“ a sníží dopad EU na globální odlesňování a degradaci lesů.

Nařízení by mělo bránit rozšiřování zemědělské půdy, které je spojeno s produkcí komodit, jako je dobytek, dřevo, kakao, sója, palmový olej, káva, kaučuk a některé z nich odvozené produkty, například kůže, čokoláda, pneumatiky nebo nábytek.

Podle nařízení musí být každý hospodářský subjekt nebo obchodník, který uvádí tyto komodity na trh EU nebo z něj vyváží, schopen prokázat, že výrobky nepocházejí z nedávno odlesněné půdy nebo že nepřispěly k degradaci lesů.

Od 29. června 2023 mají hospodářské subjekty a obchodníci 18 měsíců na zavedení nových pravidel. Mikropodniky a malé podniky mají delší adaptační období.

11 Opatření v dalších předpisech unijního práva

Níže jsou uvedeny příklady revize legislativy, u které unijní zákonodárce zdůrazňuje velký význam pro ochranu klimatu, byť se nejedná přímo o předpisy z *klimatického balíčku*.

Nakládání s vodami a ochrana vodních zdrojů

Rámcová směrnice o ochraně vod (2000/60/ES)⁴⁰ je považovaná za klíčovou pro adaptaci na klimatické změny.⁴¹ To je i jedním z důvodů, proč Komise v roce 2020 rozhodla, že směrnicí nebude obsahově výrazněji měnit,⁴² protože spolu s další úpravou nakládání s vodami a ochranou vodních zdrojů vyhovuje potřebě současných výzev včetně klimatické změny.⁴³ Samotná směrnice však klima zmiňuje jen jednou, okrajově, k možnosti zohlednit geografické a klimatické podmínky pro stanovení poplatků k pokrytí nákladů na vodohospodářské služby.

To samé platí i pro českou úpravu ochrany vod a vodních zdrojů, která upravuje i nad rámec unijních požadavků celou řadu nástrojů účinného využívání vod a zadržování vody v krajině (viz zák. č. 254/2001 Sb.), které však nejsou v praxi dostatečně využívány, ani podpořené prosazováním požadavků ochrany přírody a krajiny a zejména potřebnou změnou pravidel zemědělského hospodaření.

Nakládání s vodami je výrazně spojené s podporou obnovitelných zdrojů. Proto se v některých unijních předpisech z oblasti nakládání s vodami objevují upřesněné požadavky v návaznosti na boj se změnami klimatu – a to v širším kontextu revize energetické politiky a plnění závazků podle zmíněného nařízení (EU) č. 525/2013 (***Effort-Sharing Regulation***).

To je případ zejm. směrnice o čištění odpadních vod (91/271/EHS),⁴⁴ která by měla po revizi, na které se [shodla Rada s Parlamentem v lednu 2024](#), obsahovat i požadavek vytvořit integrované plány hospodaření s vodou, aby bylo možné zvládat přívalové deště, které jsou v důsledku změny klimatu častější. Návrh revize se ale odkazuje na prosazování ochrany klimatu podle Zelené dohody rozsáhleji, a to i ke snižování odpadních emisí. Další odkazy směřují k plnění REPower, podpoře obnovitelných zdrojů a plnění závazku snižování emisí skleníkových plynů, zejména prostřednictvím zařízení pro nakládání s odpady.

Ochrana ovzduší

Navrhovaná revize směrnice o kvalitě vnějšího ovzduší (2008/50/ES)⁴⁵ a souvisejících předpisů stanoví normy EU pro kvalitu ovzduší do roku 2030, které budou lépe odpovídat pokynům Světové zdravotnické organizace, a zároveň podle Komise přiblíží EU k dosažení nulového znečištění ovzduší nejpozději do roku 2050, a to v součinnosti s úsilím o neutralitu klimatu.⁴⁶

⁴⁰ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/Cs/TXT/?uri=CELEX%3A02000L0060-20141120>

⁴¹ Ke konkrétním opatřením viz např. https://circabc.europa.eu/sd/a/a88369ef-df4d-43b1-8c8c-306ac7c2d6e1/Guidance%20document%20n%2024%20-%20River%20Basin%20Management%20in%20a%20Changing%20Climate_FINAL.pdf

⁴² https://wwf.panda.org/wwf_news/?364510/WFD-Saved

⁴³ https://ec.europa.eu/info/news/evaluation-eu-water-legislation-concludes-it-broadly-fit-purpose-implementation-needs-speed-2019-dec-12_en

⁴⁴ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/HTML/?uri=CELEX:01991L0271-20140101&from=EN>

⁴⁵ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/HTML/?uri=CELEX:02008L0050-20150918&from=EN>

⁴⁶ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/HIS/?uri=COM:2022:542:FIN>

Za tímto účelem Komise navrhuje pravidelný přezkum norem kvality ovzduší s cílem přehodnotit je v souladu s nejnovějšími vědeckými poznatky a společenským a technologickým vývojem. Např. roční limitní hodnota pro hlavní znečišťující látku - jemné prachové částice (PM_{2,5}) – se navrhuje snížit o více než polovinu.⁴⁷

S dodržováním unijních požadavků na ochranu ovzduší má Česko dlouhodobě problémy.

Nutno doplnit, že směrnice 2008/50 upravuje především limity pro koncentraci škodlivin ve vnějším ovzduší s ohledem na oxid dusičitý (NO₂), polétavý prach (PM₁₀, PM_{2,5}), oxid siřičitý (SO₂), benzen, oxid uhelnatý a olovo tedy ne pro skleníkové plyny, ale spíše látky, které se považují za tzv. krátkodobé činitele klimatu – a mají podstatný vliv např. na lokální klima. Proto na ně soustředí pozornost např. Mezinárodní klimatický panel.⁴⁸

Posuzování vlivů záměrů na životní prostředí (EIA)

Povinnost členských států posuzovat dopad záměrů na klima zavedla již směrnice EIA z roku 1985. Obsahem posuzování měly podle směrnice být přímé i nepřímé dopady na klima (v českém překladu „podnebí“), které je řazeno vedle půdy, vody, ovzduší a krajiny.⁴⁹ Popis záměru měl zahrnovat rovněž klimatické faktory, které mohou být záměrem významně zasaženy, a také vzájemné vazby na další faktory.⁵⁰ V roce 2001 vydala Komise příručku k provádění směrnice,⁵¹ ze které je patrné, že by měly být vlivy na klima být posuzovány široce. Předpověď vlivů záměru v rámci jeho popisu by totiž měla odpovědět na otázku, jaké jsou přímé vlivy záměru na lokální klimatické a meteorologické podmínky,⁵² ale rovněž – tam, kde je to vhodné – se zabývat dopady na globální změnu klimatu.⁵³ Podobné závěry jsou patrné z příručky Komise pro *scoping* vydané ve stejném roce.⁵⁴ Podle té je třeba v této části procesu EIA mimo jiné odpovědět na otázku, zda mohou mít látky vypouštěné v důsledku provozu záměru vliv na globální kvalitu ovzduší včetně změn klimatu.⁵⁵

Po přijetí nové směrnice a zejména po její novelizaci v roce 2014 (2014/52/EU) se ve směrnici EIA objevily i přesnější požadavky na posuzování klimatických faktorů v procesu EIA: Směrnice nově zejména stanoví mezi kritérii pro zjišťovací řízení riziko závažných nehod nebo katastrof relevantních pro dotčený záměr, včetně nehod a katastrof v důsledku změny klimatu, v souladu s vědeckými poznatky,⁵⁶ mezi požadavky na obsah dokumentace se objevuje i „*vlivů záměru na klima (např. povaha a množství emisí skleníkových plynů) a zranitelnost záměru vůči změně klimatu*“.⁵⁷ Směrnice požaduje v rámci zjišťovacího řízení zvážit „*rizika závažných nehod nebo katastrof relevantních pro záměr, včetně nehod a katastrof způsobených změnou klimatu, v souladu s vědeckými poznatky*“,⁵⁸ v dokumentaci vyžaduje k popisu životního

⁴⁷ https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_22_6278

⁴⁸ https://www.ipcc.ch/report/ar6/wg1/downloads/report/IPCC_AR6_WGI_Chapter06.pdf

⁴⁹ Viz čl. 3.

⁵⁰ Příloha III, bod 3.

⁵¹ Evropská komise. Guidance on EIA – EIS Review. 2001. Lucemburk: Office for Official Publications of the European Communities. ISBN 92-894-1336-0.

⁵² Bod 3.8: „Are local climatic and meteorological conditions and existing air quality in the area described?“

⁵³ Bod 4.7: „Are impacts on issues such as biodiversity, global climate change and sustainable development discussed where appropriate?“

⁵⁴ Evropská komise. Guidance on EIA – Scoping. 2001. Lucemburk: Office for Official Publications of the European Communities. ISBN 92-894-1335-2.

⁵⁵ Str. 34.

⁵⁶ Příloha III, bod 1, písm. f).

⁵⁷ Příloha IV, bod 5 písm. f).

⁵⁸ Příloha č. 2 I., bod 6.

prostředí uvést popis „*klimatu (např. dopady spojené se změnou klimatu, zranitelnost území vůči projevům změny klimatu)*“⁵⁹ a k hodnocení vlivů rovněž vlivy „*na ovzduší a klima (např. povaha a množství emisí znečišťujících látek a skleníkových plynů, zranitelnost záměru vůči změně klimatu)*“.⁶⁰

Ve vztahu k české úpravě se jedná pouze o precizaci požadavků, které jsou v zákoně č. 100/2001 Sb. přítomné více než dvacet let (a podobně i v předcházejícím zákoně z roku 1992). Provádění požadavků unijní směrnice v praxi je však značně omezené.

Metodický pokyn MŽP vydaný v roce 2017⁶¹ vycházející z revidované směrnice EIA a podobně jako (nové a mnohem obsáhlejší) implementační příručky Komise⁶² uvádí, že je třeba při hodnocení vlivů záměru na klimatické změny řešit a zohlednit mitigaci klimatických změn záměrem i vliv záměru na přizpůsobení se změně klimatu (adaptaci) a zranitelnost záměru vůči dopadům změny klimatu. Konkrétní pokyny jsou však velmi strohé a zejména ve vztahu k mitigaci upozadují škodlivé vlivy záměru, takže se může zdát, že je mitigace pojmána převážně v užším pojetí, tzn. výhradně jako zmírňování klimatických dopadů. Zejména však z pokynu nevyplývá, že by emise skleníkových plynů měly být řešeny primárně. Na rozdíl od unijní příručky metodický pokyn neuvádí např. příklady zvýšené zátěže nebo nepřímé produkce emisí v důsledku realizace záměru. Spokojí se pouze s příklady snižování zátěže. Důsledkem tohoto přístupu je, že se v praxi zevrubnější hodnocení klimatických aspektů v procesu EIA neobjevuje. Buď je nahrazeno obecným a zcela zbytečným pojednáním o globálních změnách klimatu a snaze čelit jim na mezinárodní úrovni, případně je výrazně akcentována část adaptační.

⁵⁹ Příloha č. 4, část C, odst. 2.

⁶⁰ Příloha č. 4, část D I., odst. 2.

⁶¹ Metodický výklad k aplikaci vybraných nových pojmů a požadavků zákona č. 100/2001 Sb., o posuzování vlivů na životní prostředí a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o posuzování vlivů na životní prostředí), ve znění pozdějších předpisů a zejména ve znění zákona č. 326/2017 Sb. 20. 10. 2017, MZP/2017/710/1985.

⁶² Evropská komise (COWI A/S, Milieu Ltd). Environmental Impact Assessment of Projects Guidance on Screening (Directive 2011/92/EU as amended by 2014/52/EU). 2017, 84 s. ISBN 978-92-79- 74371-9 38 Evropská komise (COWI A/S, Milieu Ltd). Environmental Impact Assessment of Projects Guidance on Scoping (Directive 2011/92/EU as amended by 2014/52/EU). 2017, 80 s. ISBN 978-79-74375-7. 39 Evropská komise (COWI A/S, Milieu Ltd). Environmental Impact Assessment of Projects Guidance on the preparation of the Environmental Impact Assessment Report (Directive 2011/92/EU as amended by 2014/52/EU). 2017, 130 s. ISBN 978-92-7974373-3.